

Magyar Nemzet
2016. január 20

Az egyenlőtlenségtől a populizmusig

Dax Pál

Dobozi István legutóbbi cikke a Magyar Nemzetben (A „trumpizmus” mint politikai jelenség) *Donald Trump* politikai felemelkedésének okait firtatja. Ezek közül a legfontosabb a középosztály leszakadása, a kiábrándulás a tradicionális kétpártrendszerből, valamint az „amerikai középosztály gazdasági helyzetének már két évtizede zajló romlása [...] az egyszázalékosok javára”.

A cikk az Egyesült Államokról szól, de az általa vizsgált jelenség feltűnő hasonlóságot mutat az Európa több országában végbement radikalizálódással. Franciaországban a szélsőséges Nemzeti Front mögött már nem a tradicionális jobboldali körök állnak, hanem a leszakadó munkásosztály és a csalódott kispolgárok. A párt ma a legnépszerűbb a munkásosztály szavazóinak körében: 41 százalékuk támogatja, míg a Szocialista Pártot 24 százalékuk – írja a *The Economist*. Olyan baloldali pártok, mint a görög Sziriza vagy a spanyol Podemos, *Marine Le Pen* szavait visszhangozzák a felcserélhető uralkodó pártokról, melyek „mindent megígértek és mindenkit elárultak”. Ez lehetne Trump mottója is, ha tényleg független színeken indulna, mely lehetőségre az említett cikk is céloz.

Magyarországon a Jobbik felemelkedése részben szintén a baloldalról átpártoló munkásrétegeknek és a fiatal munkanélkülieknek tudható be. Miután Magyarországon a tradicionális baloldal széttzilálódott, a nyugati demokráciákra jellemző kétpártrendszer egyelőre eltűnt, de virul jobb- és a „jobbik” oldal – mindkettőt populistának lehet nevezni.

Úgy Amerikában, mint Európában a politikai radikalizálódás szorosan összefügg az egyre egyenlőtlenebb vagyon- és jövedelemeloszlással. Ez egy globális jelenség, amellyel a közelmúltban több nagyszabású elemzés foglalkozott. Számos olyan elmélet látott napvilágot, amely minden rossznak a gyökerét az egyenlőtlenségben keresi, mint *Thomas Piketty* közelmúltban megjelent írása, amely az egyenlőtlenségben találja meg a közel-keleti terrorizmus okát. Egy másik hasonló teória *Branko Milanović*, amely ugyanezt a jelenséget teszi felelőssé a 2008-as világválságért. Az egyenlőtlenség ugyanis hatalmas likvid tőke felhalmozódáshoz vezetett, az pedig felelőtlen spekulatív hitelezéshez, amely egy ideig eltussolhatta a középosztály jóléti visszaesését.

Még ha kissé egydimenziósak is ezek az elméletek, van bennük valami, amibe belekapaszkodhatnak „a leszakadó rétegek és a konzervatívok szélsőséges nézetekre eleve hajlamos csoportjai, [akik] Trumpban lelték meg az *erős embert*, aki erős államot ígér, közel egy illiberális rendszerhez” – ahogy Dobozi írja. Ez a mondat akár *Orbán Viktorról* is szólhatna, különösen mivel ő hozta forgalomba az illiberális állam fogalmát mint mintaképet. Dobozi Trumpot idézi: „*Putyin* irányítja országát, és vezetőként viselkedik, nem úgy mint ahogyan ez nálunk van”. Orbán illiberális modelljei Oroszország, Kína és Törökország: mind olyan államok, ahol erős kéz uralkodik.

Dobozi István többnyire Európa gazdasági és társadalmi problémáiról ír, így nem lenne meglepő, ha a jövőben kitérne a hasonlatosságokra a trumpizmus és az európai populizmusok között. Addig is érdekes elgondolkodni ezeken a hasonlóságokon és az általuk felvetett kérdéseken. Valóban végzetes-e a fokozódó egyenlőtlenség a demokráciákra nézve, és ha igen, akkor ez szükségszerűen az „erős kéz” felülkerekedéséhez vezet (akár jobboldali, akár baloldali populizmus formájában)?. Vagy képesek lesznek a nyugati demokráciák a középosztály lemorzsolódását elkerülni, és a tömegek növekvő jólétét és elégedettségét biztosítani?

A szerző nyugalmazott közgazdász, a Világbank és az EBRD egykori alkalmazottja.

@2016 Magyar Nemzet